

parancsnoka október 8-án 20 óra 40 perckor a 3899/44 g. Kdos. sz. táviratában a bekerítés elhárítására kérte a „...Wöhler hadművelési csoport azonnali visszavételét a »G« vonalra 6 menetnappal.” Ez nagyjából egybeesett a magyar—román határral. Guderian október 8-án éjjel Hitler hozzájárulásával megadta az engedélyt az észak-erdélyi csoport visszavonásához. A náci vezér valóban nehezen és ritkán járult hozzá visszavonuláshoz, de a helyzet súlyosságára való tekintettel kénytelen volt tudomásul venni, hogy vagy engedélyezi a visszavonulást, vagy bekerítik az észak-erdélyi csapatait.

Úgy véljük, e pár megjegyzés figyelembevételével második kiadás esetén feltétlenül javítja a könyv mondanivalóját.

Összefoglalva: Jó stílusban, olvasmányosan megírt, népszerű tudományos ismeretterjesztő történeti munkát jelentetett meg a Kossuth Könyvkiadó a magyarországi felszabadító hadműveletekről. A mű jelentősen elősegíti hazánk felszabadulásának megismerését. A jól sikerült, tartalmas munkához csak gratulálhatunk és további eredményeket kívánunk.

Ölvedi Ignác

P. A. ZSILIN (SZERK.)

SZTROITFYELSZTVO ARMIJ JEVROPEJSZKIH SZTRAN SZOCIALISZTYICSESZKOVO SZODRUZSESZTVA 1949—1980

(*Nauka Kiadó, Moszkva, 1984. 311 o.*)

A Varsói Szerződésben egyesült európai szocialista országok hadseregeinek 1949—1980 közti kiépítését összehasonlító módszerrel tette vizsgálat tárgyává az a nagy jelentőségű munka, amely a Szovjetunió Honvédelmi Minisztériumának Hadtörténelmi Intézetében a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának ösztönzésére született meg.

A szerkesztő kollektíva munkáját a hazánkban is jól ismert P. A. Zsilin irányította, tagjai pedig az ugyancsak jól ismert A. I. Babin és V. V. Szemin voltak. A szerzőikollektíva munkáját A. V. Antoszjak irányította, és ő írta a bevezetőt, továbbá M. I. Szemirjagával együtt a bevezető tanulmányt, valamint a Román Szocialista Köztársaság Hadseregéről szóló tanulmányt. A Bolgár Néphadsereg történetét I. I. Sinkarjev, a Magyar Néphadseregét az intézményünkben is már többször kutatott V. I. Fomin, aki egyúttal a szerzőikollektíva helyettes vezetője is volt, a Német Demokratikus Köztársaság Nemzeti Néphadseregéről szóló tanulmányt V. I. Kuzskov, a Lengyel Haderő történetét P. A. Kocsegura, a Csehszlovák Néphadseregét közösen N. P. Afanaszjev és G. D. Misusztyin írta, az összegzés ismét V. I. Fomin munkája.

A bevezető az új, szocialista típusú hadsereg megszületésének és kiformalódásának szovjetunióbeli tapasztalatait idézi fel, majd az általánosítás igénye miatt a többi szocialista

országra való kitekintés szükségességét hangsúlyozza. Kiemeli azután, hogy jelen kötet szerves folytatása az ugyancsak a Nauka Kiadónál 1975-ben megjelent *A Varsói Szerződésben részt vevő országok néphadseregeinek megszületése 1941—1949* című kollektív alkotásnak.

A bevezető tanulmány szerzői két fő kérdéskört vizsgálnak: a szocialista forradalom vívmányai fegyveres megvédésének objektív szükségességét a két társadalmi rendszer egymás mellett élésének időszakában; továbbá a szocialista közösség országaiban a hadseregépítés közös törvényszerűségeit és alapelveit.

Az egyes néphadseregek fejlődését elemző tanulmányok messzemenően figyelembe veszik a különböző szocialista országok sajátosságait. Jól jellemzi ezt az állítást már a periodizáció is. Míg a Bolgár Néphadsereg fejlődésének szakaszhatárait 1955-nél és 1958-nál szükséges meghúzni, a Magyar Néphadsereg esetében már 1955 mellett 1962-nél, az NDK Nemzeti Néphadserege történetében 1956-nál és 1961-nél, a Lengyel Haderőnél viszont 1955-nél és 1960-nál, a Román Hadseregnél 1955-nél és 1965-nél, ugyanakkor a Csehszlovák Néphadseregnél 1955 mellett 1960-nál.

A különböző periódusoktól eltekintve szigorú következetességgel érvényesített párhuzamos szerkesztésű tanulmányokat olvashatunk az egyes országokban a szocialista for-

radalom győzelméről, a szocializmus építésének külső és belső, gazdasági és politikai feltételeiről és az ezek függvényében megvalósult hadseregépítésről, a hadseregben a szocialista jelleg mind határozottabb érvényesítéséről.

Valamennyi hadseregépítési folyamat ábrázolásában a valóságos történelmi szerepnek megfelelő hangsúlyt kap a Szovjetunió és a szovjet hadsereg részéről folyamatosan biztosított eszmei-ideológiai, politikai, gazdasági és katonai-szakmai segítségnyújtás.

Az alapos és részletes feldolgozás jelzésére megemlítjük, hogy a Magyar Néphadsereggel foglalkozó tanulmányban hely jutott nemcsak a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum tevékenységének és szervezeti változásainak, hanem még annak a tényközlésnek is, hogy 1954-ben indult a Hadtörténelmi Közlemények új folyama-

Az egyes néphadseregek története iránt még részletesebben érdeklődők tájékoztatását az egyes tanulmányokat követő bőséges hivat-

kozás és a kötet végén elhelyezett bibliográfia könnyíti meg.

A kötetet záró összegzés hangsúlyozza, milyen nagy utat tettek meg az európai szocialista országok hadseregei a negyvenes évek vége óta. Kiemeli az egyes kommunista- és munkáspártok hadseregfejlesztő erőfeszítéseit, a szovjet állam és hadsereg sokoldalú, folyamatos segítségnyújtását. Jelentőségének megfelelően szól a pártpolitikai apparátus hadseregbeli szerepéről az egyre növekvő feladatokkal való sikeres megbirkózásban. Felidézi a testvéri szocialista országok hadseregeinek szükség esetén egymás számára nyújtott fegyveres segítségét, és ezzel is a Varsói Szerződés kollektív védelmi rendszerének szükségessége mellett érvel. A befejező gondolatsor a szocialista fegyveres koalíciónak a béke megőrzésében, egy új és minden korábbinál pusztítóbb világháború elhárításában betöltött szerepét méltatja.

Z. J.